

ЛІТЕРАТУРА:

1. Основні положення Особливої частини кримінального законодавства зарубіжних країн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : http://www.naiu.kiev.ua/books/mnp_krum_pravo_osob/Files/Lekc/T22/T22_P2.html
2. Уголовный кодекс Федеративной Республики Германия. – СПб: Юридический центр Пресс, 2003. – 524 с. Страшун Б. А. Конституционное (государственное) право зарубежных стран. Том 3 / Б. А. Страшун – М. : БЕК, 1998. – 764 с.
3. *Присяжнюк І. І.* Кримінальна відповідальність за порушення недоторканності житла або іншого володіння особи в Україні [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Присяжнюк Іван Іванович; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2010. – 20 с.
4. *Страшун Б. А.* Конституционное (государственное) право зарубежных стран / Б. А. Страшун. – М. : БЕК, 1998. – Т. 3. – 764 с.

О. М. Кононець
*доцент кафедри галузевих юридичних дисциплін
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова,
кандидат юридичних наук
(м. Київ)*
А. С. Кравчук
*студентка 4 курсу, спеціальності “Право”
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова
(м. Київ)*

МЕДІАЦІЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Загальновідомо, що інститут медіації займає не останнє місце в цивільному процесі та практиці сучасних юристів. Але що можна зазначити про медіацію в кримінальному процесі?

Дослідженню питання застосування медіації в кримінальному процесі приділяли свою увагу такі вчені-правники як: О. Банчук, Ю. Баулін, І. Ємельянова, В. Землянська, М. Лотоцький, І. Турчак, Л. Хруслова, Т. Шевченко та інші.

Україна перейняла зарубіжний досвід застосування медіації в кримінальному процесі, зокрема і укладення угоди про примирення між потерпілим та підозрюваним (обвинуваченим). Якщо проаналізувати історію розвитку даного інструменту медіації, то вперше його було використано у другій половині XIX ст. в США.

У 1989 р. професор Франк Сандер (Frank E. A. Sander) отримав спеціальну нагороду у США за видатний вклад у альтернативне вирішення спорів за концепцію “суду із багатьма дверима” (multidoor courthouse). У відповідності до цієї концепції цивільний суд США розглядається як своєрідний бізнес, що надає різноманітні

послуги з вирішення спорів. Відвідувач суду у першу чергу буде мати справу із консультантом (intake specialist), який ознайомиться із ситуацією, проведе діагностику випадку і порекомендує найбільш слушний варіант вирішення спору (наступні “двері”), залишаючи клієнту право вибору. Серед варіантів, що можуть бути запропоновані таким спеціалістом з урахуванням особливостей спору та намірів клієнта, можуть бути: незалежний арбітраж, незалежна оцінка, міні-суд, медіація і, власне, судовий розгляд (найдорожчий і найдовший з усіх варіантів) [2, с. 96].

Кримінальне право Німеччини визнає примирення як засіб дискреційного (від фр. “discretion-naire” – вирішення на власний розсуд; англ. “discretion power”) провадження, тобто віднесення права застосовувати медіацію до повноважень прокурора. Згідно з Кримінальним процесуальним кодексом Німеччини, обвинувачений звільняється від обвинувачення на підставі визнання своєї провини (якщо термін ув’язнення не більший за 3 місяці, а штраф не більший за 90 денних ставок). Загальний термін медіації триває 6 місяців, після чого кримінальна справа закривається [2, с. 97].

У Великій Британії програми відновного правосуддя застосовуються на різних стадіях кримінального процесу. Медіацію може бути проведено після порушення кримінальної справи, але до її судового розгляду. Крім цього, суд може призначити проведення програми відновного правосуддя після визнання особи винною, але до присудження покарання. У Великій Британії суд може відтермінувати винесення покарання максимум на 6 місяців, щоб побачити, чи підсудний відшкодував або, принаймні, почав відшкодувати шкоду [3, с. 221].

Отже, як свідчить зарубіжний досвід медіація – це вдалий інструмент вирішення правових питань не тільки в цивільному процесі, а й у кримінальному.

Інститут медіації в українському кримінальному процесі був легалізований з прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) від 13 квітня 2012 року.

Глава 35 КПК України розкриває два види угод в кримінальному провадженні:

– угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим. Ця угода не що інше, як імплементація процедури примирення із “загального права” (commonlaw) англо-саксонської правової системи;

– угода між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості. Вона виступає аналогом однойменних угод “про визнання вини”, що існують у США.

Що стосується мирової угоди, то у вітчизняному законодавстві закріплено, що угода про примирення між потерпілим та підозрюваним (обвинуваченим) – це письмова угода, яка укладається в результаті досягнення згоди між потерпілим та підозрюваним (обвинуваченим) у випадку скоєння останнім злочину невеликої чи середньої тяжкості; у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення.

В КПК України зазначено, що угода про примирення може ініціюватися в будь-який момент після повідомлення особі про підозру, до моменту передачі обвинувального акту в суд чи до виходу суду до нарадчої кімнати для ухвалення вироку.

Законодавець також встановив структуру мирової угоди. Згідно ст. 471 КПК України в угоді про примирення зазначаються її сторони, формулювання підозри чи обвинувачення та його правова кваліфікація із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність, істотні для відповідного кримінального провадження обставини, розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, строк її відшкодування чи перелік дій, не пов'язаних з відшкодуванням шкоди, які підозрюваний чи обвинувачений зобов'язані вчинити на користь потерпілого, строк їх вчинення, узгоджене покарання та згода сторін на його призначення або на призначення покарання та звільнення від його відбування з випробуванням, наслідки укладення та затвердження угоди, наслідки невиконання угоди. В угоді зазначається дата її укладення та вона скріплюється підписами сторін [1].

Варто зазначити, що укладена угода про примирення між потерпілим та підозрюваним (обвинуваченим) набирає чинності не відразу після досягнення згоди, а лише після перевірки її судом відповідності до норм КПК України та ознаки волевиявлення сторін.

Закріпивши право укладення угоди про примирення, законодавець ввів певні обмеження для потерпілого та підозрюваного (обвинуваченого). Так, потерпілий в результаті визнання судом такої угоди законною обмежується в праві оскарження вироку в апеляційній та касаційній судових інстанціях, а також право вимагати в подальшому притягнути до кримінальної відповідальності іншу сторону угоди за відповідне кримінальне правопорушення чи змінювати розмір вимог про відшкодування шкоди (п. 2 ч. 1 ст. 473 КПК України). В свою чергу, підозрюваний (обвинувачений) обмежений в праві оскарження вироку в апеляційному та касаційному порядку, а також в правах, що передбачені в п. 1 ч.4 ст. 474 КПК України.

Отже, медіація в кримінальному процесі – це важливий інструмент швидкого вирішення кримінальних спорів, що існує в світовій практиці не один десяток років. Запозичення зарубіжного досвіду використання медіації в кримінальному процесі допоможе прискорити розгляд провадження та зменшити завантаженість на органи досудового слідства та суду. Укладення мирової угоди – це можливість звільнення підозрюваного (обвинуваченого) від кримінальної відповідальності і, як наслідок, відсутність судимості.

І хоча перші кроки вже зроблено у сфері легалізації медіації, але все ж варто не зупинятися та вдосконалювати вітчизняне законодавство, усувати колізії. Наприклад, необхідно прийняти закон “Про медіацію”, де зазначити і про кримінально-правову сферу його застосування, запровадити можливість введення третьої незацікавленої особи – медіатора у процес укладання мирової угоди.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року // Відомості Верховної Ради України. – 2012 р. – № 13. – ст. 88 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/page>.
2. *Алескандренко О. В.* Інститут угоди про примирення у кримінальному процесі України / О. В. Алескандренко // Юридична наука. – 2013. – № 2. – С. 95-102.
3. *Симоненко З. В.* Угода про примирення сторін в кримінальному провадженні як елемент відновного правосуддя / З. В. Симоненко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2014. – № 7. – С. 220-223.
4. *Турман Н.* Медіація в кримінальному процесі: шляхи удосконалення чинного законодавства / Н. Турман // Підприємство, господарство і право. – 2017. – № 3. – С. 276-280.

В. В. Кончаковська
доцент кафедри галузевих юридичних дисциплін
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова,
кандидат юридичних наук
(м. Київ)

ТОРГІВЛЯ ДІТЬМИ В УКРАЇНІ

Одним із показників правового, духовного, соціального, морально-зрілого, демократичного суспільства є забезпечення прав дітей. Питання торгівлі дітьми вже давно перестало бути лише державною, а перейшло у рамки транснаціональної проблеми. Цим питанням займаються науковці, кримінологи, криміналісти, законодавці всіх держав, для яких демократичні засади, людське життя і здоров'я, недоторканість і безпека, права, свободи та законні інтереси людини і громадянина є визначальними. Серед таких високорозвинених держав виділимо США, Велику Британію, Німеччину та ін. Україна не виняток.

На правовий захист від торгівлі дітьми спрямовані норми Основного Закону, Кримінального кодексу України, Закону України “Про протидію торгівлі людьми”, Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності та ін. Крім нормативно-правових актів національного законодавства діють ще й норми міжнародного права. Неабиякого значення, в рамках вирішення проблеми торгівлі людьми, набувають програми підтримки сім'ї та забезпечення прав дітей “Назустріч дітям” до 2017 року (Київська область), “Молодь і сім'я Донеччини на 2013–2017 роки”, в Запорізькій – до комплексної обласної програми з оздоровлення та відпочинку дітей, підтримки сім'ї, молоді, гендерного паритету та протидії торгівлі людьми на 2012–2016 роки; в